Ömür dedikləri...

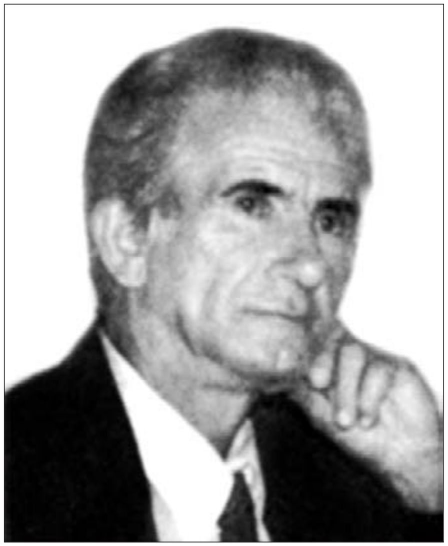

Ömür nədir? Əslində o, yaşanmış illərin yaddaqalanıdır, yəni yaddaşda il qalıbsa il, ay qalıbsa ay, gün qalıbsa gün... Bu mənada ömrün uzunluğunu elə saatla, anla da ölçmək olar, ancaq əsl ömür onun dəyərində, onu necə yaşamağındadır. Bilirəm, yeni fikirlər deyil, ancaq söhbət yaşanan qos-qoca bir ömür payının yaddaqalan məqamlarından gedəcəksə, yazını elə belə başlamaq da quru, sönük görünməyə bilər. Əgər insana verilən iki: fiziki və mənəvi ömrün ikincisinin mənəvi yaşamaq hüququnu əməlinlə, adınla, idealınla qazana bilmisənsə...

Əflatun Cəfərli, sözə, şeirə, sənətə bağlı bir ömür yaşadı. O, 1936-cı il dekabrın 5-də Gədəbəy rayonunun Böyük Qaramurad kəndində doğulmuşdu. Kəndin zəhmət adamlarının yaşam tərzi, gözəl mənzərəsi, saf təbiəti, laləli-nərgizli çəmənləri, yamyaşıl ormanları, bir sözlə, Tanrının yaratdığı bütün gözəlliklər hələ uşaq ikən onu riqqətə gətirir, gələcək yaradıcılıq cücərtiləri baş qaldırırdı qəlbində. Şeir-sənət dünyasının sirli aləminə aşina olmaq kimi müqəddəs bir arzuyla yaşayır, qanad açıb uçan illər onun ömrünə əməlli-başlı iz salır, ilhamın istedad açarı ilə poeziya dünyasına qovuşurdu. “Gəlmişəm”, onun 1958-ci ildə “Kirovabad kommunisti” qəzetində çap olunan ilk şeiri idi. Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun tarix-filologiya fakültəsinin tələbəsi ikən mətbuata ayaq açan Əflatun Cəfərli 1961-ci ildə ali təhsilini başa vurduqdan sonra müəllimlik fəaliyyətinə başlamaqla bərabər ədəbi yaradıcılıqla da müntəzəm məşğul olur. 1963-1973-cü illərdə Bakının orta məktəblərində direktor müavini, direktor vəzifələrində işləyən Əflatun müəllim beləcə, uzun müddət təcrübəli pedaqoq, bacarıqlı təşkilatçı, rəhbər işçi kimi balalarımızın savadlanması, milli təhsilimizin inkişafı üçün böyük əmək sərf edir. Çəkdiyi zəhmət hədər getmir, dövlətimiz tərəfindən “Əmək veteranı” medalına layiq görülür. Bu illərdə o, eyni zamanda ölkənin ictimai həyatında fəal mövqe tutmaqla yanaşı, ədəbi prosesin gedişatından da geri qalmırdı. O, yaxşı bilirdi ki, şeir yaşamın özü, insan oğlunun “Tanrının ona bəxş etdiyi zaman boyunca sürüb keçdiyi ömür, insanların öz içərisindəki hüzuru, dincliyi, səadəti duyub onu başqalarına ötürməyi bacarmaqdır. “Çiynimdədir bu dünyanın qəm yükü, sevincinə tamarzıyam hələ ki...” - deyən şair “Hələ ki...” adlı şeirində “tarını qəm üstündə yüklədiyi” bu dünyada özünü “zirvələrin sal buzuna”, “qaşı itmiş bir üzüyə” bənzədir:

Tərs ələdi ələyimi ələyən,
Sevinmədi bələyimi bələyən.
Arzuları ürəyində mələyən
Yetim qalmış bir quzuyam hələ ki...

“Hər sənətkar ömrünün sonuna qədər arayacaqdır” - deyirdi böyük türk şairi Nazim Hikmət. Yəni şeirdən-şeirə yeni bir forma yaratmağa məcburdur söz adamı, bir sözü varsa ona uyğun biçimi, şəkli, formanı tapmalıdır. Əflatun Cəfərli də ömrünün sonunadək bu fikrə sadiq qaldı, yazdı, şeirlərindəki çəkili, cazibəli, insanı düşündürən misralarla imkan və potensialı daxilində öz söz dünyasını qurdu.

Həyatda olduğu kimi, sənətdə də düzlük, halallıq, həqiqətin tərəfində duran şair bədii sözün və dilin təmizliyinin, saflığının, halallığının keşiyində idi. Gülə-gülə ağlayan, ağlaya-ağlaya dərd-qəm aləminə bürünən şair sözü dəyərdən salan, özünü şair kimi qələmə verənlərin iç üzünü açmağa çalışır, “duru suyu bulandırıb, yalan deyib üzə duranlara” dözə-dözə:

Dedim: - Bu yol dolaşıqdı, əyridi,
Sözlərimi söz elədi, əyirdi.
Mən qazandım, əyri yedi, səyridi,
Yorğanıma astar üçün bezim yox

- deyirdi “Bir nadana” adlı şeirində. Əlbəttə, sanki bütün sözlərin deyildiyi, şeirlərin yazıldığının söylənildiyi bir dövrdə şair olmaq, insanı varından yox edən şeirlər yazmaq o qədər də asan deyil, ancaq o şeirlərdə ki, misralar insanın sarı siminə toxuna, ruhunu tərpədə bilirsə, onu düşündürürsə, deməli, nə isə deyilib. Lap ən böyük əsər də, adi bir şeir parçası da hansısa zərurətdən doğulur. Əflatun Cəfərlinin də şeirləri həyatdan gəlirdi, müşahidə etdiyi, oxuduğu, eşitdiyi hadisələri içərisində biganə qalmadıqlarını öz təxəyyül süzgəcindən keçirərək bədiiləşdirirdi. Onun şeirlərini oxuyanda insan özünü həmin hadisələrin içində hiss edir, istədiyini sonda ondan ala bilir.

Əflatun Cəfərli 1984-cü ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, altı kitabın müəllifi idi. “Xatirələr” kitabı 1968-ci, “Bizdən əvvəl doğulanlar” kitabı 1972-ci, “Ürək həmişə ürəkdir” kitabı 1980-ci, “Səni çağırıram” kitabı 1983-cü, “İki yasəmən” kitabı 1984-cü, “Dünya çiynindədir xeyirxahların” kitabı isə 1990-cı ildə işıq üzü görmüşdü. Əsərləri rus, gürcü, özbək dillərinə tərcümə olunub.

Sadə, təvazökar bir insan idi, dostluğa böyük dəyər, gənc yazarlara ağıllı məsləhətlər verir və bunu özünə mənəvi borc bilirdi:

Ya qulaq as, ya sözümü kəs hərdən,
Öz işindi, tufan kimi əs hərdən.
Söz qılıncım daha düşüb kəsərdən,
Anlamaza, dilbilməzə sözüm yox.

Sözlü, söhbətli idi Əflatun müəllim. Tez-tez xatirələrini dilə gətirir, həyat səhifələrini vərəqlədikcə arxada qoyub gəldiyi illərin acılı-şirinli məqamlarını təkrar-təkrar yaşayırdı sanki. Təbii ki, üzüldüyü anlar daha çox olurdu, xüsusən də sovet rejiminin ədəbiyyatımıza vurduğu yaraların illər ötsə də sağalmamasına təəssüflənirdi: “Ədəbiyyatımız çox qurbanlar verdi, Mehdi Hüseyn də onlardan biri idi. O, böyük ədəbiyyat uğrunda mübarizə apardığına çox inanırdı, həyata da elə bu çaxnaşmalar içərisində əlvida dedi. Əsərləri o zaman dünyanın tanınmış yazıçılarının əsərlərinə bərabər tutulan Mehdi Hüseyn cəmiyyətin haqsızlıqlarına tab gətirə bilmədi...”.

Əflatun Cəfərli həyatı boyu haqsızlıqlara qarşı çıxdı, istər pedaqoji sahədə, istərsə də yaradıcılıq aləmində hər zaman düzü axtarırdı. Sabirin təbirincə desək, “düzü-düz”, “əyrini-əyri” yazırdı.

Böyük bir elin ağsaqqalı idi Əflatun müəllim. Qapısını döyənləri heç vaxt ümidsiz qaytarmaz, yıxılanın qolundan tutar, yolunu azana düz yol göstərər, kimsəsizə arxa-dayaq olardı. Bir sözlə, el üçün qənimət olan insanlardan idi.

Sadə, zəhmətlə dolu bir ömür yaşadı, öz ömrünü, əməlləri, işləri ilə naxışladı onu. İç dünyasının, vətənçilik ideyasının, mübarizə əzminin, müqəddəs və ulu duyğularının təcəssümü olan şeirləri ilə bütünlükdə söz dünyamıza yazdı adını. Həyatı elə olduğu kimi sevdi, acılı-şirinli necə varsa, yetişdirdiyi minlərlə şagirdinə, dəyərli oxucularına da bunu aşıladı: ömrü elə yaşa ki, səndən sonra səni yaşada bilsin. Onu da yaşadacaq çox şeylər var, deməli, yaşamağa dəyərmiş...

Zümrüd QURBANQIZI,
“Respublika”.